

A fesztiválok jellemzői 2016-ban

Készítette: Hunyadi Zsuzsanna

2018 január

Tartalom

Bevezető.....	3
Az állami támogatások nagysága.....	4
A Programban regisztrált fesztiválok hatóköre, teljesítménye	6
Az átlagos fesztivál jellemzői	9
Az átlagos fesztivál statisztikai jellemzői	9
Az átlagos fesztivál költségei:	9
Az átlagos fesztivál hatékonysága	10
Az átlagos fesztivál kiadásai	10
A fesztiválszervezők jogi státusza.....	11
A fesztiválok életkora	12
A fesztiválok területi elhelyezkedése	12
A fesztiválok időtartama, a programok száma	15
A közönség nagysága.....	18
Programok és program struktúra	19
Művészeti programok	20
Nem művészeti programok	20
A fesztiválok költségvetése	25
A források struktúrája.....	26
A források száma	28
A források nagysága	31
A forrás felhasználás hatékonysága	31
Módszertani kitérő	32
Hatékonysági mutatók	33

Bevezető

Kulturális életünk legtöbb emberhez eljutó rendezvényei a fesztiválok. Jelentőségük nem csak ebben a tényben rejlik, hanem - a néhány éve Magyarországon is szűkebb-tágabb körben felismert – a helyi társadalomra és gazdaságra gyakorolt hatásukban is. Mindezek ellenére a fesztivál világ illetve, a fesztivál „piac” nagyságát nem ismerjük, nagyságát, kiterjedtségét becslésekkel próbáljuk közelíteni.

A magyarországi fesztiválok számát több ok miatt is nehéz megbecsülni: nincs az összes érdekelt szereplő által egységesen elfogadott fesztivál definíció, ami segítené egy érvényes lista összeállítását, emiatt nem is lehet elkészíteni egy teljes körű fesztivál nyilvántartást. A fesztiválvilág legtranszparensabb szereplője, az NKA, amely folyamatosan és jól átláthatóan nyilvánosságra hozza a fesztiváloknak nyújtott támogatásokat. Más szereplőkről azonban ez nem mondható el. Sok minisztériumnál és költségvetési intézménynél is mód van forrásokhoz jutni, ám ezek, akár csak intézmények szintjén összesített listáját, nem találja meg az érdeklődő a nyilvánosan hozzáférhető forrásokban. Ugyanez mondható el az önkormányzatok által támogatott fesztiválokra, rendezvényekre. Szinte minden település megrendezi a maga város- vagy falu napját, de nem lehet tudni, hány fesztivált támogattak az önkormányzatok, és azt sem, hogy konkrétan melyik fesztivál kapott önkormányzati támogatást.

A KSH 2016-os kulturális statisztikája szerint, melybe „valamennyi alapfeladatként közművelődési tevékenységet folytató költségvetési szerv, társadalmi, civil szervezet, alapítvány, közalapítvány, gazdasági társaság, vállalkozás, egyéni vállalkozás” köteles adatszolgáltatást nyújtani, **3900 fesztivál volt, összesen 5 millió látogatóval.**¹ Ezek a rendezvények a statisztikai adatlap szerint „**a közösségi rendezvényekből népünnepélyek, falunapok, vagy fesztiválok keretében megvalósuló**” események. Azt sajnos nem tudjuk elkülöníteni, hogy ezek a rendezvények milyen átfedésben vannak a Programban szereplő fesztiválokkal.

A fesztiválok többféle szakmai szervezetbe tömörülnek. Ezek közül a legátfogóbb a Magyar Fesztivál Szövetség, mely több szakmai szövetséggel együttműködve, létrehozta, és mintegy

¹ kultstat.emmi.gov.hu letöltve 2017 szeptember 17

tíz éve működteti a Magyar Fesztivál Regisztrációs- és Minősítési Programot. Ebben a rendszerben van jelenleg a legtöbb fesztiválról egységes szerkezetben nyilvántartott adat.

A 2016-os évre vonatkozóan a Program 219 fesztiválról tárol információkat². 2016 során összesen kb. 370 fesztivál kapott NKA támogatást, tehát csak ezeket számba véve is azt mondhatjuk, hogy a támogatott fesztiválok 50%-60%-át képviselik a következő elemzésben ismertetett adatok. Mielőtt rátérnénk a 219 fesztivál elemzésére összefoglaljuk, hogy 2016-ban mennyi támogatást kapott fesztivál világ.

Az állami támogatások nagysága

Az Örökség Kultúrpolitikai Intézet 2016-ra vonatkozó adatgyűjtése³ szerint, a különböző központi állami forrásokból (minisztériumok, MMA, NKA) 7,3 Mrd forint került szétosztásra összesen 1162 kérelmezés során.

1. Összes állami támogatás

Támogatást nyújtó állami szerv	Támogatott kérelmek száma	Megítélt támogatás összege
Emberi Erőforrások Minisztériuma	69	2 926 236 883 Ft
Nemzeti Fejlesztési Minisztérium	116	1 194 075 681 Ft
Honvédelmi Minisztérium	15	12 606 700 Ft
Külgazdaság és Külügyminisztérium	1	6 000 000 Ft
Miniszterelnökség	107	89 530 000 Ft
Földművelésügyi Minisztérium	24	28 441 900 Ft
Magyar Művészeti Akadémia	18	17 200 000 Ft
Nemzeti Kulturális Alap*	812	3 034 473 284 Ft
ÖSSZESEN:	1162	7 308 564 448 Ft

*A Nemzeti Kulturális Alap támogatásai között szerepelnek a Kulturális Fesztiválok Kollégiumának 2016. december 12-i bírálati ülésén meghozott döntései is, amely ülésen a kollégium 107 olyan pályázatot is támogatott 1 252 255 000 Ft összeggel, amelyek 2017-ben, 2018-ban, valamint 2019-ben kerülnek megrendezésre.

² A legnagyobb költségvetésű budapesti fesztiválok, a BTF, a BŐF, és a Sziget sem szerepel az adatbázisban. Az adatbázisban szereplő legnagyobb fesztivál a Szegedi Szabadtéri Játékok.

³ forrás:Fesztiválkutatás 2016, Örökség Kultúrpolitikai Intézet, kézirat

Mivel a 7,3 Mrd forint tartalmaz a következő 3 évben felhasználható mintegy 1,25 Mrd forintot is, ezt az összeget levonva, hozzávetőlegesen 6 Mrd Ft marad. A kormányrendelettel kiemelt, külön soron szereplő BTF és BÖF (Café Budapest) fesztivál költségvetési támogatása 1,75 Mrd. Ha evvel, valamint a mintegy 100 millióra rugó Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. által zömében határon túli fesztiválok támogatására fordított összegeket is levonjuk, akkor összességében kb. 4,2, Mrd forint jutott a magyar fesztivál élet támogatására (ebben az összegben szerepel mintegy 70-80 millió olyan támogatás, mely magyar produkciók külföldi fellépésére jutott (pl. Sanghaji Őszi Nemzetközi Művészeti Fesztiválon való magyar megjelenés). A fenti táblából az derül ki, hogy az összes támogatás 40%-40% -a származik az EMMI-től illetve az NKA-tól, ha a 7.3 milliárddal számolunk. Ha a csökkentett 4,2 milliárddal, akkor az EMMi 28%-ot, az NFM-mel együtt közel 60%-ot, az NKA 42%-ot képvisel.

2. Összes állami támogatás, módosított számítással

	Ft	%	támogatott fesztiválok száma	egy fesztiválra jutó átlagos támogatás (Ft)
Emberi Erőforrások Minisztériuma	1 176 236 883	28	67	17 555 774
Nemzeti Fejlesztési Minisztérium	1 194 075 681	28	116	10 293 756
Honvédelmi Minisztérium	12 606 700	0	15	840 447
Külgazdaság és Külügyminisztérium	6 000 000	0	1	6 000 000
Földművelésügyi Minisztérium	28 441 900	1	24	1 185 079
Magyar Művészeti Akadémia	17 200 000	0	18	955 556
Nemzeti Kulturális Alap*	1 782 218 284	42	370	4 816 806
Összesen	4 216 779 448	100		

A fesztiválok általában több forrásért is pályáznak, az összesen 1100 kérelem hozzávetőlegesen kb. 460 fesztivált takar, erre a 460 fesztiválra jutott 4,2 Mrd támogatás. Egy fesztivál átlagosan 9,2 millió forintot tudott különböző forrásokból összegyűjteni.

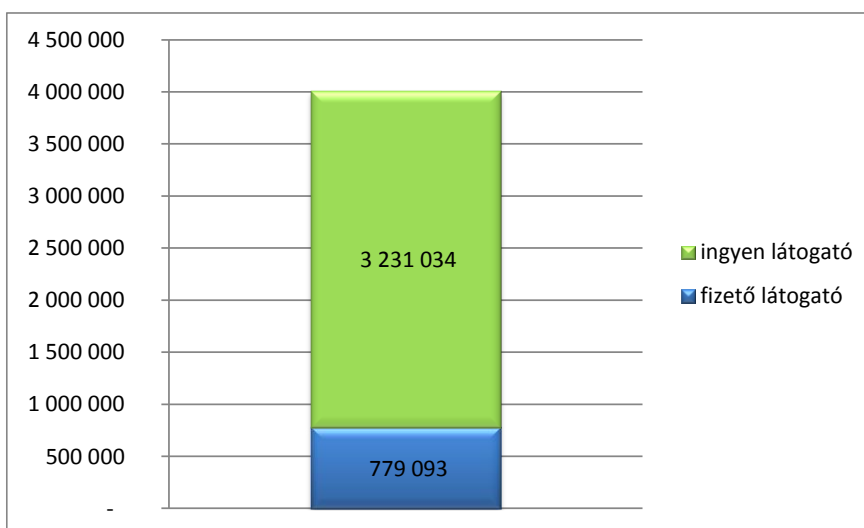
A legjobban azok jártak, akik az EMMI-hez folyamodtak támogatásért, ők átlagosan 17 milliót „nyertek” (BTF és BÖF nélkül számolva). A Nemzeti Fejlesztési Minisztériumhoz pályázók átlagosan 10 milliót kaptak, míg az NKA- hoz fordulóknál közel 5 millió Ft körüli összeget (NKA-n

belül is sokszor több forrásból kapott egy-egy fesztivál támogatást). Az MMA kevés támogatást nyújtott, mind abszolút összegben, mind átlagosan: az a 18 rendezvény, amely náluk jelentkezett támogatásért, átlagosan 1 millió forint körüli összeggel tudták a fesztiváljaik költségvetését megemelni.

A Programban regisztrált fesztiválok hatóköre, teljesítménye

A 219 fesztivál összesen, **4 millió emberhez** jutott el, akik közül 800 ezren fizettek a belépőkért, és 3,2 millióan ingyen jutottak szórakozáshoz.

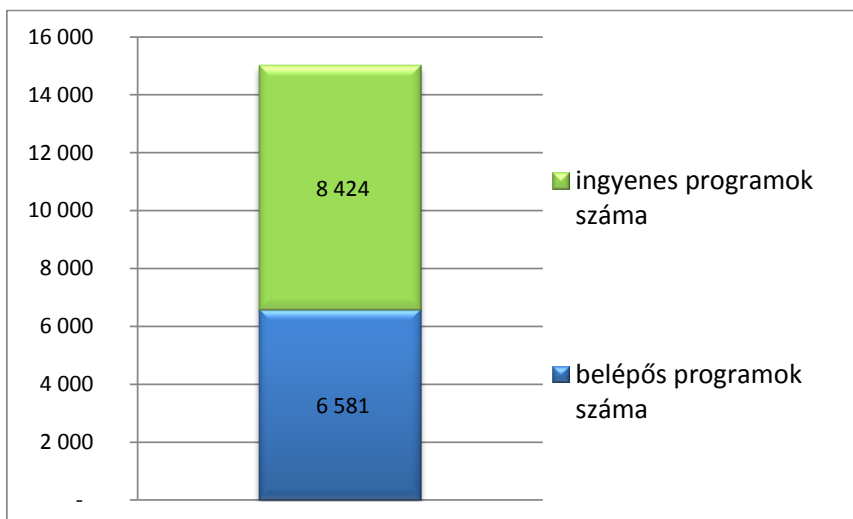
3. A 219 regisztrálást kért fesztivál összes látogatója (fő)

A vizsgált **fesztiválok 40%-a teljesen ingyenesen látogatható, 60%-a az ingyenesen látogatható programok mellett fizetős programokat is kínál**, és mindössze néhány (4 fesztivál) olyan fesztivál van, ami csak belépővel látogatható.

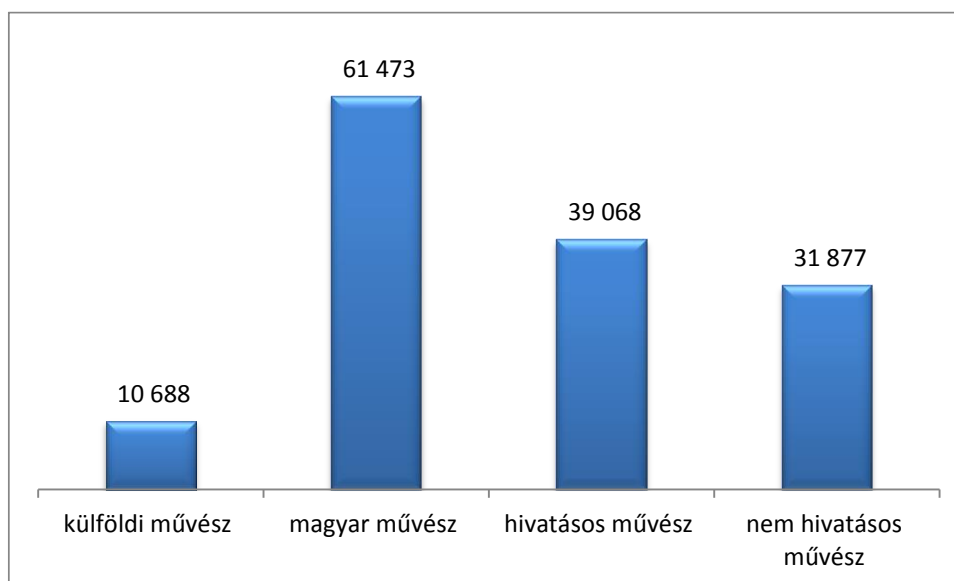
Az összesen **1440 fesztivál napon, 540 településen, 15.000 programszámot** láthattak; 6600-at belépővel, 8400-at ingyen. **Egy fesztivál napon átlagosan 10-11 program** volt.

4. Az ingyenes és belépős programok összes száma a 219 fesztiválon (db.)

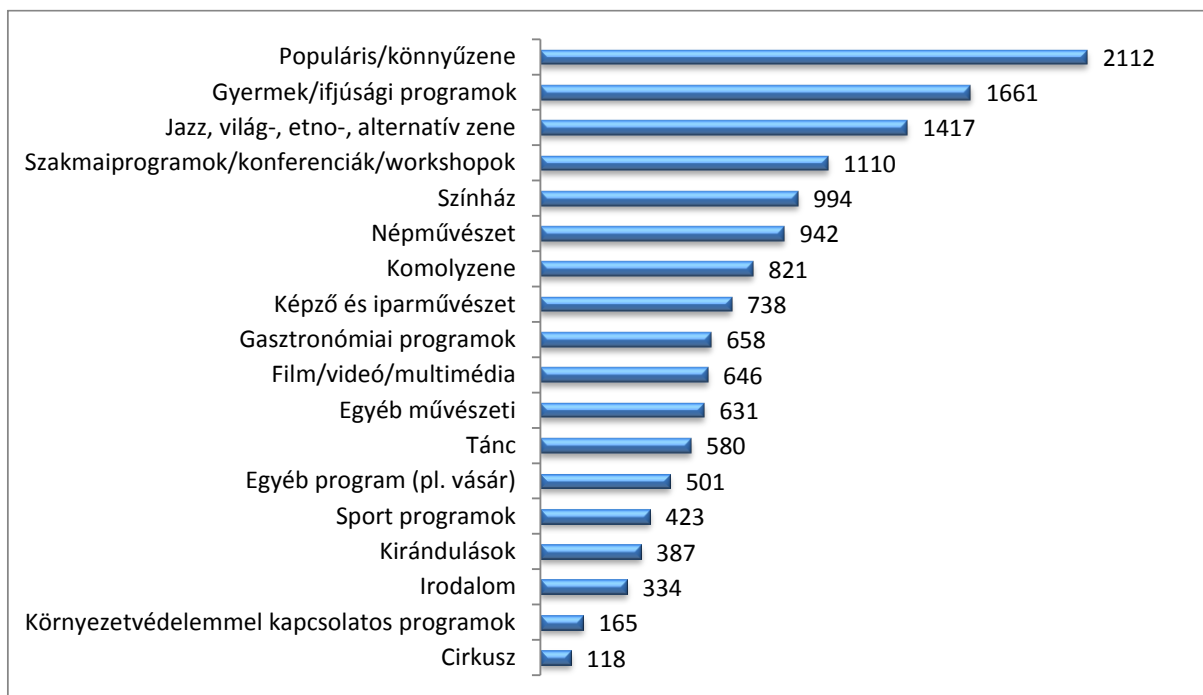
62 ezer magyar és 11 ezer külföldi művészt láthatott a közönség 2016-ban a különböző fesztiválokon. A hivatásos művészek mellett rengeteg amatőr művésznek adtak bemutatkozási lehetőséget, számuk alig marad el a hivatásos művészekétől: **39 ezer hivatásos, és 32 ezer nem hivatásos művész** léphetett fel a fesztiválokon.

5. A 219 fesztiválon fellépett összes művész száma (fő)

A **programok zöme könnyűzenei és gyermekprogram** volt. A könnyűzenei programok száma 2100, a jazz, világzene, etno és alternatív irányzatokkal együtt 3500. A fesztiválok zöme nem csak a közönséget szórakoztatja, de valamilyen szakmai programot vagy workshopot is beépít a műsor struktúrájába, **több mint 1000 konferencia/workshop** került megrendezésre a 219 fesztiválon, vagyis fesztiválonként átlagosan öt tanácskozás, foglalkozás volt. Valószínűleg ebben a nagy számban a látogatók számára tartott különböző (kézműves) foglalkozások (workshopok) is benne vannak.

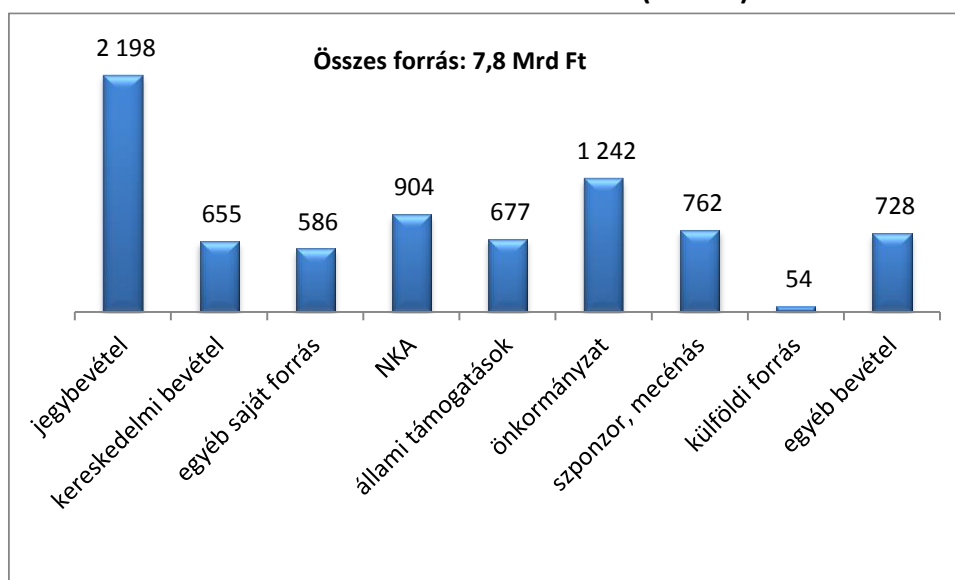
6. A különböző típusú műsorok összes száma a 219 fesztiválon

A 219 fesztivál összes költségvetése **7,8 Milliárd Ft** volt. Legnagyobb budget-ból a Szegedi Szabadtéri Játékok (SZSZJ) gazdálkodhatott. Ha ezt a fesztivált nem számítjuk, akkor 6,6 Mrd forintból rendezték a 218 fesztivált. **Egy fesztivál** átlagosan **30 millióba kerül** (SZSZJ nélkül, 36 millió SZSZJ-kal), **egy fesztivál napot átlagosan 6,5 millió forintból** rendeznek meg.

A 219 fesztivál **2,2 Mrd Ft jegybevételt** generált. Az **önkormányzatok 1 Mrd** forinittal támogatták a 219 rendezvényt. A **sponzoroktól**, támogatóktól közel **800 millió forintot** tudtak begyűjteni, ami 100 millió forintra marad csak el az **NKA 900 milliójától**. (Az NKA fesztivál kollégiuma a minisztériummal együtt, ennek a dupláját költötte el 2016-ban fesztiválokra, 1,8 milliárdot, 357 fesztiválra. Ez nagyjából stimmel is, az NKA támogatást nyert fesztiválok kb. fele regisztrált a Programba, és valószínűleg a kisebb összegeket nyertek közül kevesebben.) A különböző minisztériumi és más **állami források közel 700 millióval** járulnak hozzá a 219 fesztivál költségvetéséhez (ez az összeg kb. negyede a 2016-ban a fesztiválokra költött összes állami támogatásnak, a kb. 2,7 Mrd forintnak (BTF, BÖF nélküli összeggel, és csak 2016-ra kiadott pénzekkel számolva) Ebből jól látszik, hogy azok a fesztiválok, akik a különböző minisztériumoktól kaptak forrásokat, arányuknál kisebb mértékben regisztráltak a Programba.

7. A 219 fesztivál forrásai (ezer Ft)

Az átlagos fesztivál jellemzői

Az átlagos fesztivál statisztikai jellemzői

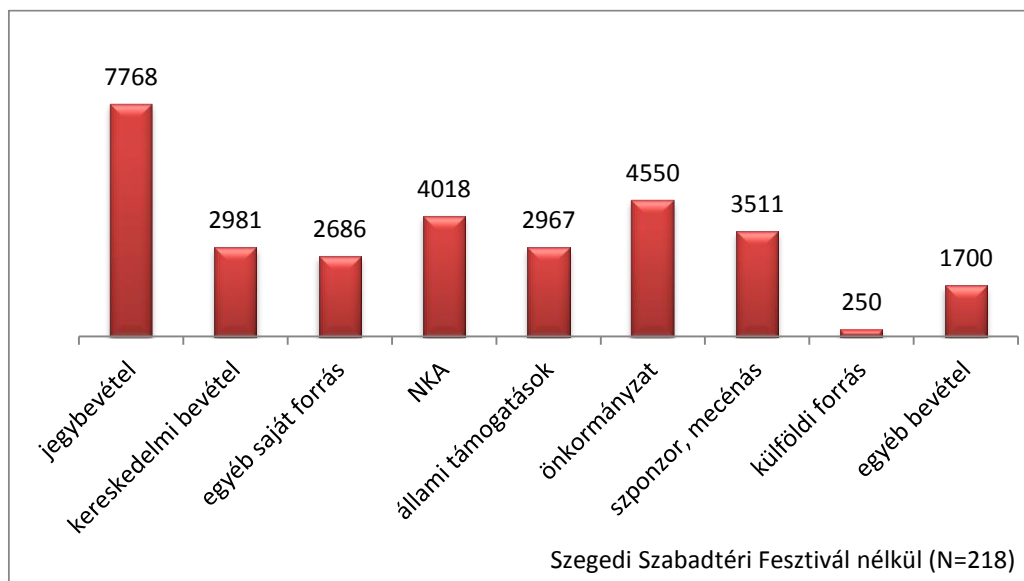
A 219 regisztrált fesztivál adatai alapján, egy fesztivál 2016-ban

- 6,5 napig tart, legjellemzőbb a 3-4 napos
- fesztiválonként átlagosan 65 programmal (van, ahol több száz program is van a fesztivál ideje alatt, miközben vannak olyanok is, melyek ugyan fesztiválnak szeretnék nevezni magukat, de még 10 programot sem szerveznek össze a fesztiváljukra)
- naponta 16 az átlagos programszám, (van ahol, csak napi 1 program van, de olyan is, ahol a napi programkínálat 100-hoz közelít és néhány meg is haladja azt)
- 4000 napi látogatónak,
- 6 zárt és 4 nyitott helyszínen kínál programot,
- átlagos életkora: 13 év (de egyharmada új fesztivál, tehát van folyamatos utánpótlás)

Az átlagos fesztivál költségei:

Egy napot 6,5 millió forintból rendeznek meg, a teljes fesztivált 30 millióból. Egy fesztivál átlagosan 4 millió forintot kapott az NKA-tól, és további 3 milliót különböző központi állami forrásokból. Az önkormányzatoktól 4,5 millió forint érkezett egy átlagos fesztivál támogatására. Szponzoroktól 3,5 milliót tudott összegyűjteni egy fesztivál, ez kevesebb, mint az NKA, de több, mint az állami támogatás. A jegybevételek teszik ki a legnagyobb értéket (7,8 millió), és több, mint az NKA és az állami támogatás együttes nagysága.

8. A fesztiválok forrásainak átlagos nagysága (ezer Ft)

Az átlagos fesztivál hatékonysága

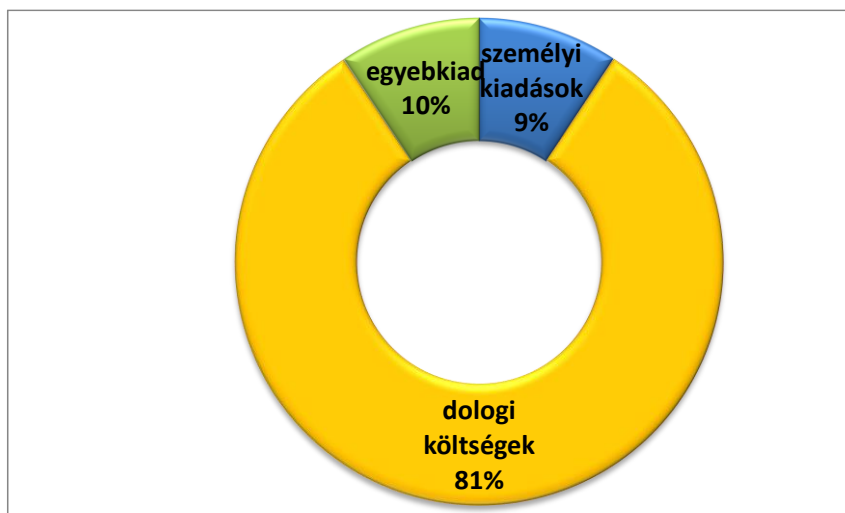
Egy látogató „fesztiváloztatása” 4000 forintba kerül, egy program átlagos költsége 1,3 millió Ft. A pénzügyi források felét saját, zömében piaci forrásból biztosítják a fesztiválok (jegyeladás, kereskedelmi tevékenység, szponzorok, egyéb saját forrás), a többit önkormányzatuktól, illetve különböző pályázati forrásokból.

Extrémek: 60 napig tartó Kőszegi Várszínház, 40 napig tartó Kultkikötő (Balatonföldvár), 86 napig tartó Óbudai Nyár.

Az átlagos fesztivál kiadásai

A fesztiválok a kiadásaik zömét dologi kiadásra költik. A személyi kiadások mindössze 10%-ot tesznek ki, csak úgy, mint az „egyéb” kiadások. A kommunikációra fordított költségek, amelyek a dologi kiadások közé tartoznak, az összes kiadás 14%-át képviselik.

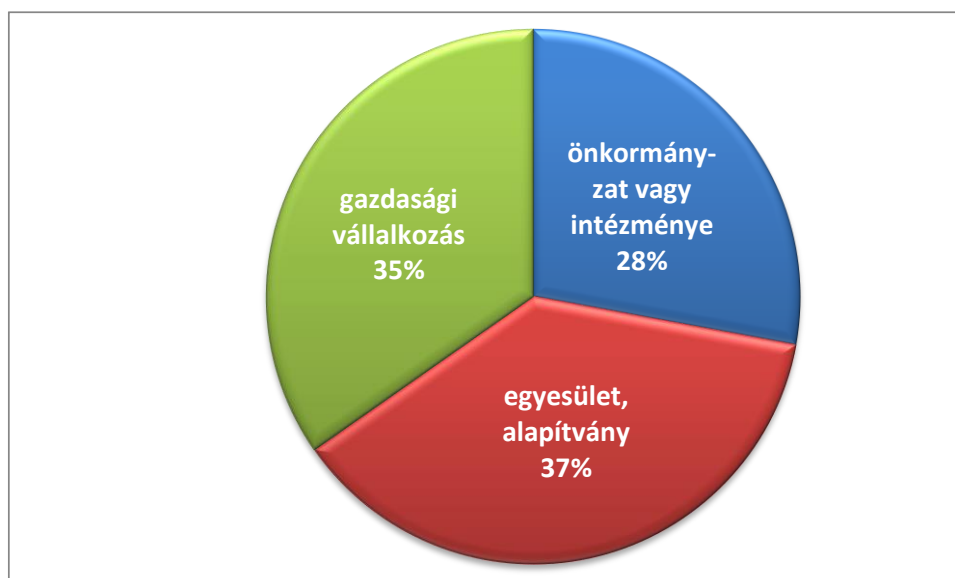
9. A kiadások szerkezete (N=219)

A fesztiválszervezők jogi státusza

A fesztiválok több, mint egyharmada gazdasági vállalkozásban működik, és hasonló az egyesületek, alapítványok által szervezett fesztiválok aránya is. Egynegyedét önkormányzat vagy önkormányzati intézmény rendezi.

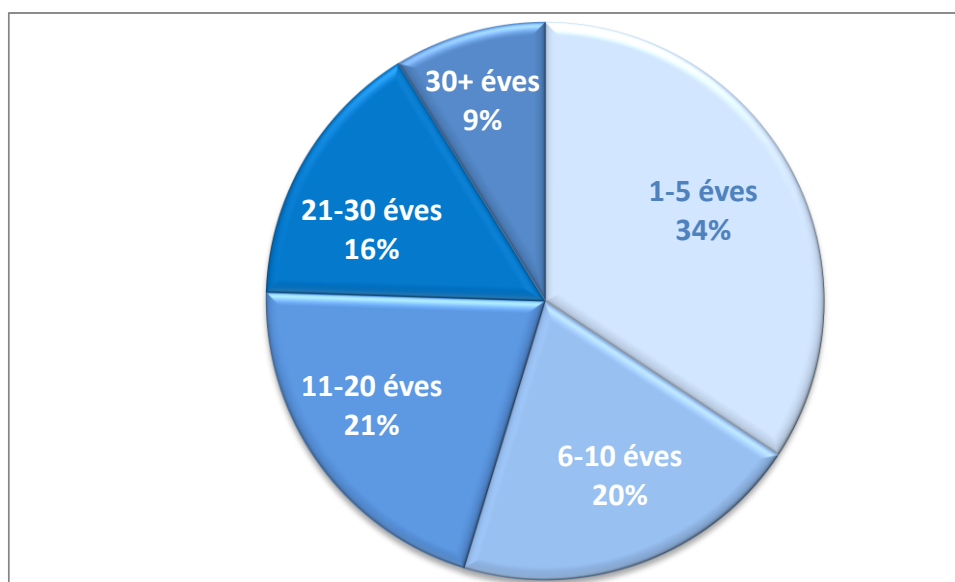
10. A fesztivál rendezőjének jogi státusza (N=219)

A fesztiválok életkora

A fesztivál piac jellemzője, hogy folyamatosan megújul. A regisztrálásra jelentkező **fesztiválok egyharmada új fesztivál**, legfeljebb 5 évesek voltak 2016-ban. **A régi, „érett” fesztiválok aránya egyötöd**, ezek már 20 évvel ezelőtt is léteztek. A regisztrált fesztiválok között a legrégebbi a Szegedi Szabadtéri Játékok (szül.év: 1931), a Debreceni Virágkarnevál (szül.év: 1966), a Debreceni Bor- és Jazznapok (szül. év: 1972) , de talán a szélesebb közönség számára kevésbé ismert Móri Bornapokat is először 1934-ben rendezték meg, a Pécsváradi Leányvásárt pedig 1966-ban. Átlagosan 13 évesek a fesztiválok. Az önkormányzatok által szervezettek idősebbek, mint a gazdasági vállalkozásban működőek, az előbbieket átlagosan 15 éves, az utóbbiak 12 éves múlttal rendelkeznek.

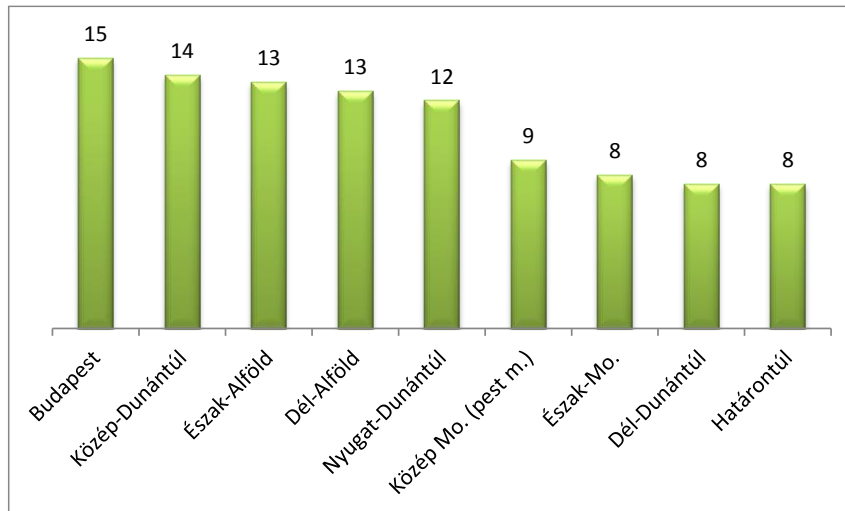
11. A fesztiválok életkora (% , N=219)

A fesztiválok területi elhelyezkedése

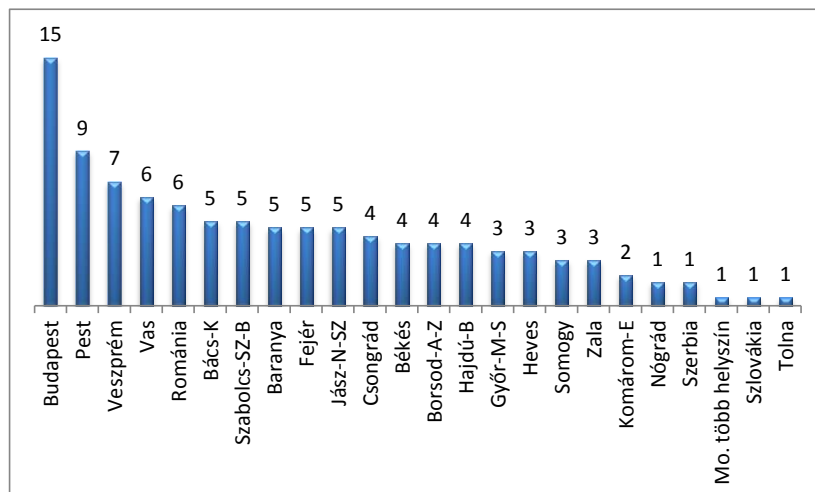
A két leghátrányosabb régió, Észak-Magyarország és Dél-Dunántúl lakói kapják a legkevesebb fesztivált, vagyis ebből a szempontból is hátrányos helyzetűek.

12. A fesztiválok régiók szerinti megoszlása (% , N=219)

Minden hatodik fesztivál Budapesten kerül megrendezésre, és ha a Pest megyei rendezvényeket is figyelembe vesszük, akkor **az ország központi részén kap helyet a fesztiválok egynegyede!** A többi megye 1-7%-kal van jelen, a határon túli fesztiválok legtöbbször Romániából regisztráltak (a fesztiválok 6%-a), de Szerbiából, és Szlovákiából is jelentkezett egy-egy rendezvény.

13. A magyarországi fesztiválok megyék szerinti megoszlása (% , N=219)

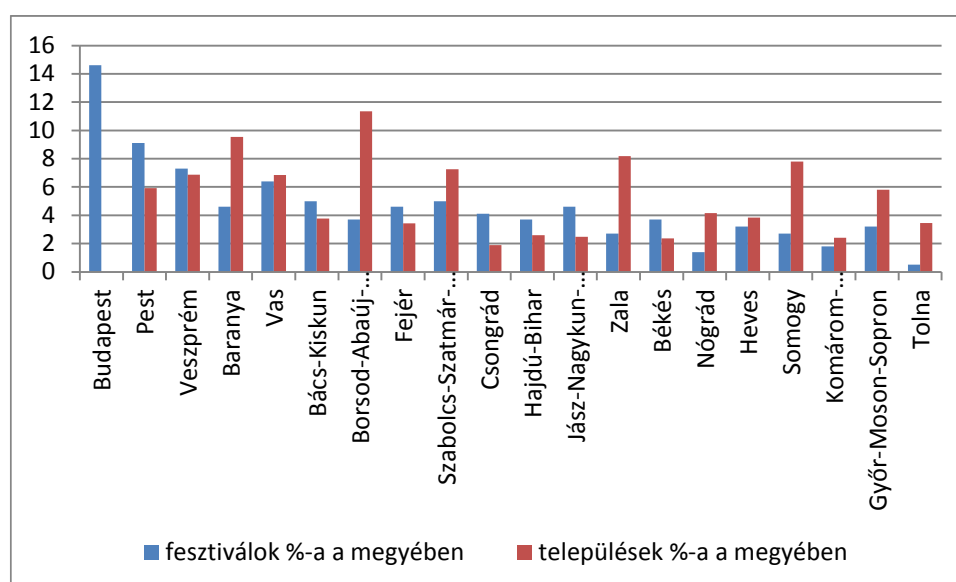

A megyei fesztivál „sűrűség” nem követi a települések számát. Gondolhatnánk, hogy azok a megyék, melyekben több település van, esetleg több fesztivállal regisztráltak, azonban ez nincs így. A kis településsel, aprófalvas megyékben a települések számához képest jelentősen kevesebb a fesztivál: Borsod-Abaúj-Zemplén, Zala, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Győr-

Moson-Sopron, Tolna, de Baranya is sokkal kevesebb rendezvénnyel van jelen, mint településeik száma.

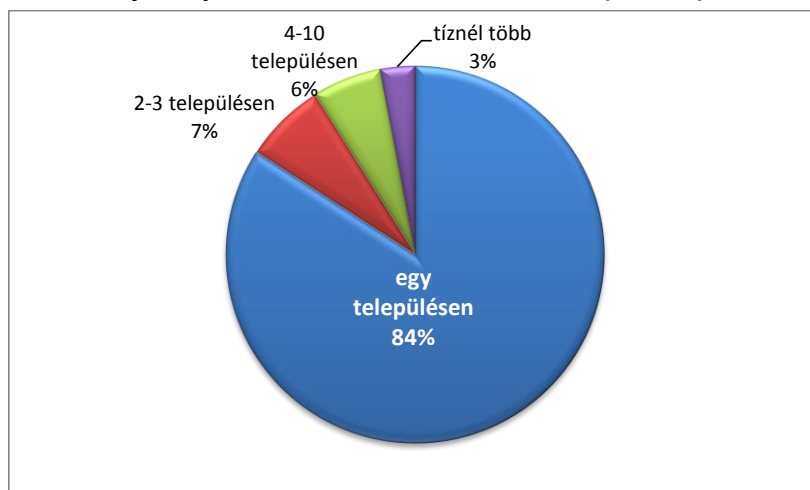
Ezekben a megyékben talán érdemes lenne megfontolni, **a több kis településre kiterjedő, több önkormányzat összefogásában megvalósuló rendezvények szervezését. Jó példákat ismerünk, hiszen a Művészetek Völgye vagy az Ördögkatlan is épp a kis falvak összefogásával** valósítottak meg olyan rendezvényeket, melyek gazdasági hasznot is termelve a helyieknek, turisztikailag is ismertté tették a kis településeket. Erre az útra lépett **Bőköz Fesztivál** is, ahol hat település összefogásával két éve elindult fesztivál az egyik legszegényebb magyarországi térségben, az Ormánságban.

14. A Mo.-i fesztiválok és a települések %-os megoszlása a megyékben (N=211)

A fesztiválok **túlnyomó többségét, közel 90%-át, egyetlen településen rendezik.** A fesztiválok 7%-ának két-három, 6%-ának 4-10 település biztosítja a helyszínt, de van néhány olyan rendezvény is, mely tíznél is több településen zajlik. A csúcstartó az Ars Sacra Fesztivál, ami 155 településen zajlik, 340 zárt és 26 nyitott helyszínen. **A Vidor Fesztivál pedig abban példaértékű, hogy Nyíregyházán kívül még közel 20 faluba visz programokat,** összesen 39 zárt, és 13 nyitott helyszínen találkozhatnak Vidor rendezvényekkel a helyi lakosok. A Zemplén Fesztivál szintén közel 20 kis településen élvezhető.

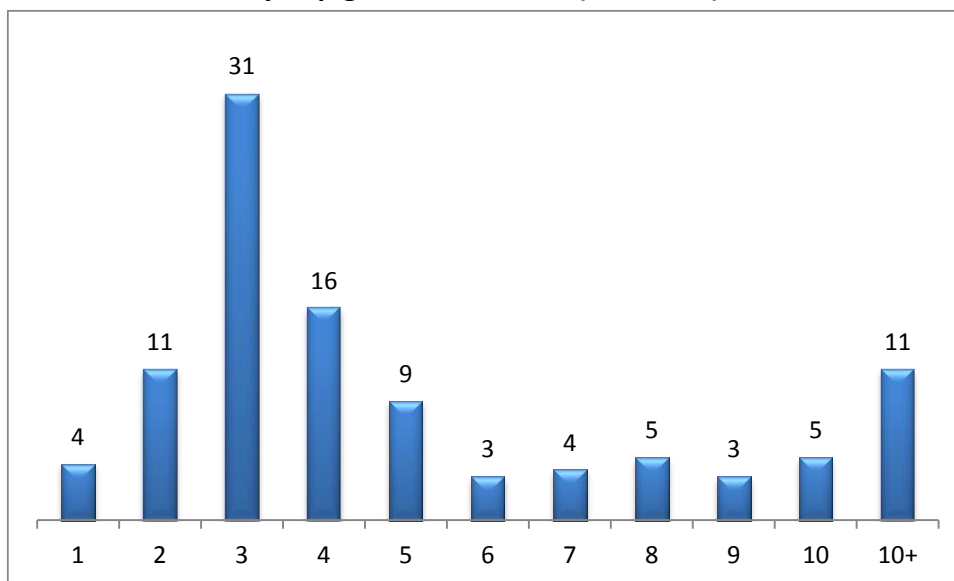
15. Hány településen rendezik a fesztivált? (N=219)

A fesztiválok időtartama, a programok száma

A regisztrációra jelentkezett fesztiválok 4%-a egy napos, a két napos fesztiváloké 11%. A legtöbb fesztivál (31%) három napig tart, és a fesztiválok egynegyede 4-5 napos. 20% a 6-10 napig tartó fesztiválok aránya. A fesztiválok egytizede tíz napnál is tovább tart (pl. 20-30 napig tartó adventi, tavaszi ünnepek, vagy egy teljes nyári szezon előadásai, programjai. Csúcstartók a szentendrei ART CAPITAL 51, a Kőszegi Várszínház 62 és az Óbudai Nyár 86 napon keresztül tartó programokkal.) Ezeknél a rendezvényeknél sokszor felmerült a kérdés, hogy fesztiválnak tekinthetőek e, de mára csitulni látszik ez a definíciós probléma, szélesedik a fesztivál körébe sorolható rendezvények köre. A fesztivál fogalomhoz hagyományosan a néhány napos rendezvények szoktak tartozni, az egy naposak és a nagyon hosszúak nem. Ilyen értelemben a regisztrált fesztiválok 85%-a tekinthető fesztiválnak, ezek a 2-10 napos rendezvények. **Általában egy hétvégét vagy hosszabb hétvégét felölelő 3-4 nap a leggyakoribb fesztivál hossz; minden második rendezvény ilyen hétvégi rendezvény.**

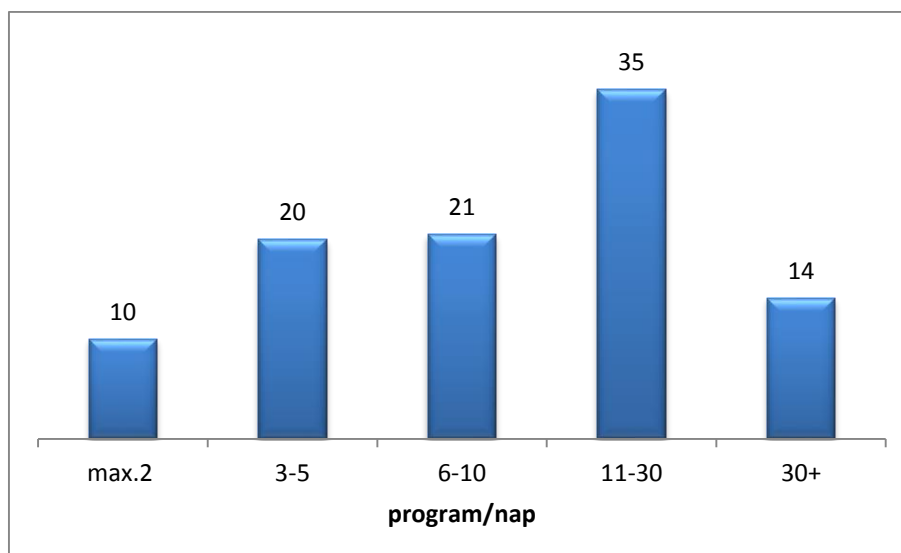
16. Hány napig tart a fesztivál? (% , N=219)

A gazdasági vállalkozásban szerveződő fesztiválok rövidebbek (5,4 nap), mint az önkormányzati, vagy egyesületi formában létrejövők (7,2 nap).

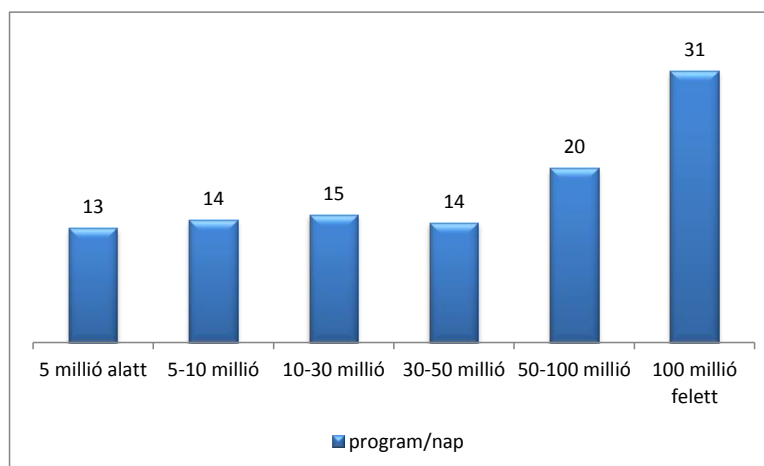
A fesztiválok egytizede, napi 1-2 programmal, alig tekinthető fesztiválnak. A fesztiválok egyötöde, ahol napi 3-5 programot kínálnak, valószínűleg nem járnak nagy nyüzsgéssel, a látogatóknak nem kell több program közül választania. A fesztiválok másik egyötödén már akár napi 10 programon is részt vehetnek a látogatók, és biztos döntési helyzet elé kell állniuk azoknak a vendégeknek, akik olyan fesztiválokra vesznek részt, ahol napi 10-30 **program közül választhatnak.** Sokszor fogják a fejüket, akik olyan fesztivált választanak, ahol már nagyon sűrűn érik egymást a párhuzamos programok, ezeknek **a nagyon széles választékú nagy fesztiválokra az aránya 14%.**

17. Egy napra eső programok száma (%)

Előzetes **feltételezésünk** szerint, a **napi programok száma összefügg a költségvetéssel**, azt gondolhatnánk, hogy minél több forrásból gazdálkodik egy fesztivál, annál több programot tud egy napra megszervezni. Ez az egyszerű összefüggés **nem igazolódott**, mert azt látjuk, hogy 50 milliós költségvetés alatt, minden kategóriában 14-15 program jut egy napra, vagyis egy 5 millió költségvetésű fesztiválra ugyanolyan program sűrűség jellemző, mint pl. egy 30 vagy akár 40 milliós fesztiválra, és **csak az egész nagy fesztiváloknál van jelentős különbség, ahol már 20-30 program van naponta átlagosan.**

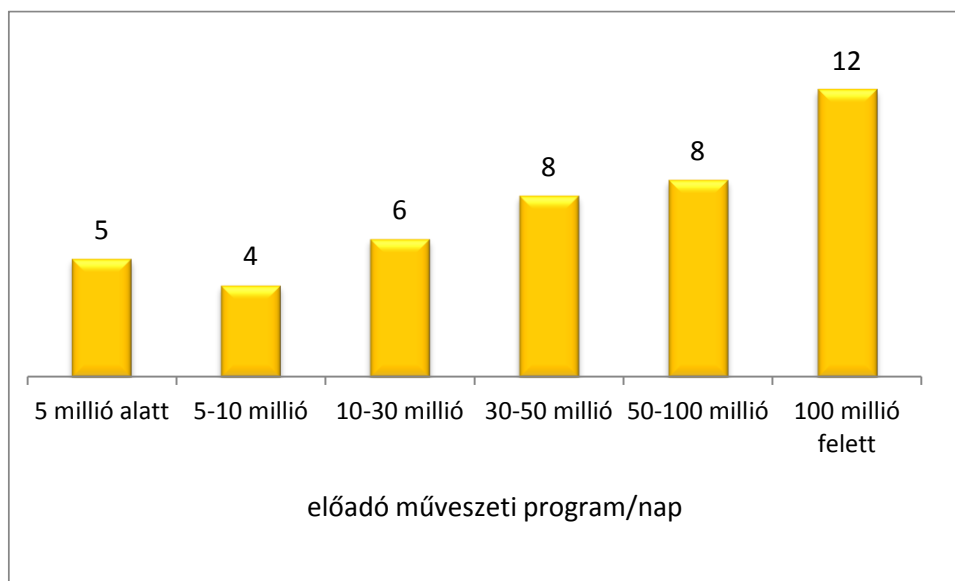
18. A programok napi átlagos száma a különböző költségvetésű fesztiváloknál (db.)

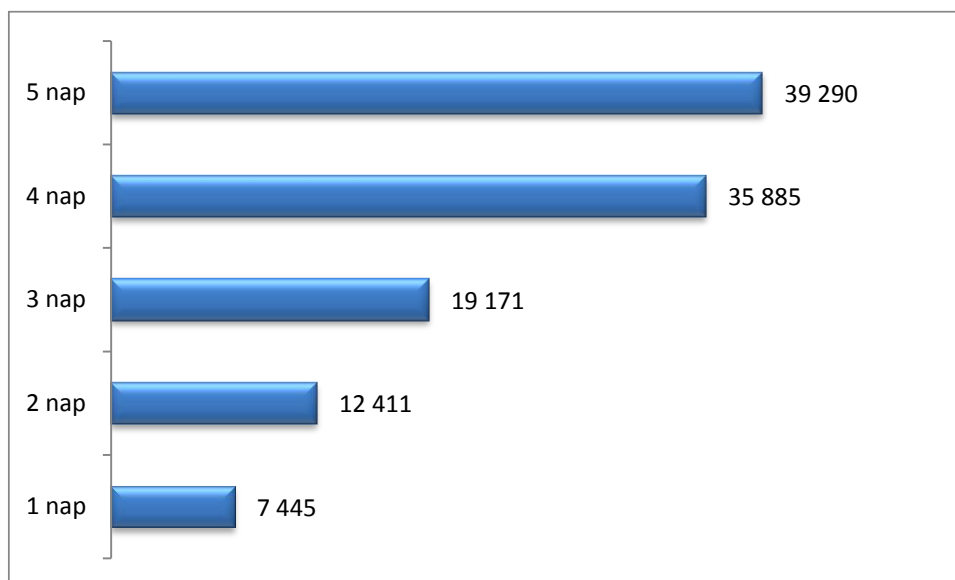
Valószínűleg inkább arról van szó, hogy a különböző programok költségei nagyon eltérőek, más egy színházi produkció és egy kiállítás, vagy gasztrológiai program költsége. Sokszor nem is világos hogy, hogy lehet megadni a programok számát (pl. egy gasztró fesztiválnál a 100 kiállító, 100 programnak számít?) Ezért újraszámoljuk a programok napi számát csak az előadó művészeti produkciókra (komolyzene, könnyűzene, színház és tánc produkciók). Így vizsgálva a fesztiválokat már nagyobb

különbségeket látunk: a kisebb költségvetésű fesztiválok 4-5, a nagyobbak 8-12 koncertet vagy színházi/tánc produkciót tudnak naponta, sokszor párhuzamosan, egyszerre több helyszínen, kínálni.

19. Az előadó művészeti programok (zene, színház, tánc) napi átlagos száma a különböző költségvetésű fesztiváloknál (db.)

20. Különböző hosszúságú fesztiválok teljes költségvetése (átlag, ezer Ft)

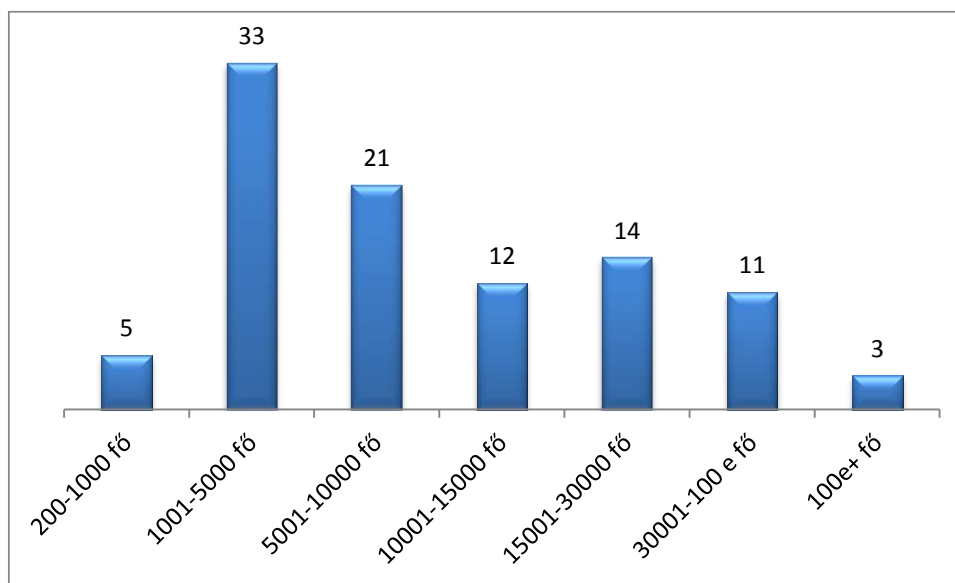
A közönség nagysága

A közönség nagyságát többféle módon szokták kiszámolni, sajnos, nem egységes módszerrel. Van, aki az eladott jegyek, bérletek alapján közli a látogatók számát, és van, aki a napi látogatók számát szorozza meg a fesztivál napjainak számával. Az ingyenes fesztiválokon sokszor valamilyen területi

sűrűség becslött értékei alapján próbálják kitalálni a közönség nagyságát. A különböző számítási módok sokszor halmozódást takarnak: ha valaki több napra szóló jeggyel, vagy bérlettel vesz részt egy fesztiválon, kumulálják a napi nézőszámot és egy ember annyi „főnek” számít, ahány napon részt vett bármely programon. Így a következő adatokat érdemes fenntartásokkal kezelni.

A leggyakoribb közönség nagyság a 1000-5000 fő közötti (átlagosan 4000 fő jut egy fesztiválra), a fesztiválok egyharmada ilyen kis fesztivál. Tízezer feletti összes, kumulált nézőszámmal a fesztiválok 40%-a dicsekedhet.

21. A fesztiválok nagysága a látogatók száma alapján (%)

Programok és program struktúra

A regisztráció során összesen 18 féle program típusról kérdezzük meg, hogy hány szerepelt közülük a műsorban.

A **leggyakrabban** előforduló műsортípus a **gyermekeknek szóló programok** (gyerekeknek szóló koncertek, mese, játékok, stb.), ezek a **fesztiválok több, mint kétharmadában** szerepelnek.

Művészeti programok

Az előadó művészeti műsorszámok közül a **könnyűzenei** (pop/rock, stb.), a **jazz/világzene/alternatív/etno zene, a színházi produkciók, a fesztiválok 60%-ban**, a folk programok (néptánc/népzene), és tánc produkciók, a fesztiválok kb. felénél szerepelnek a műsorstruktúrában. Ugyan a komolyzenei műsorok ezektől valamelyest lemaradnak, de még így is meglepően sok, a fesztiválok 46%-a jelezte, hogy szerepel legalább egy komolyzenei műsor a programfolyamban.

A **nem előadó művészeti programok közül a képző és iparművészeti programok** - zömében kiállítások - a fesztiválok több, mint felében (54%) megtalálhatóak. Ennél kisebb arányban, kevesebb, mint a fesztiválok egyharmadában vannak jelen a fesztiválok az irodalmi-, valamint a film/video/multimédia alkotások.

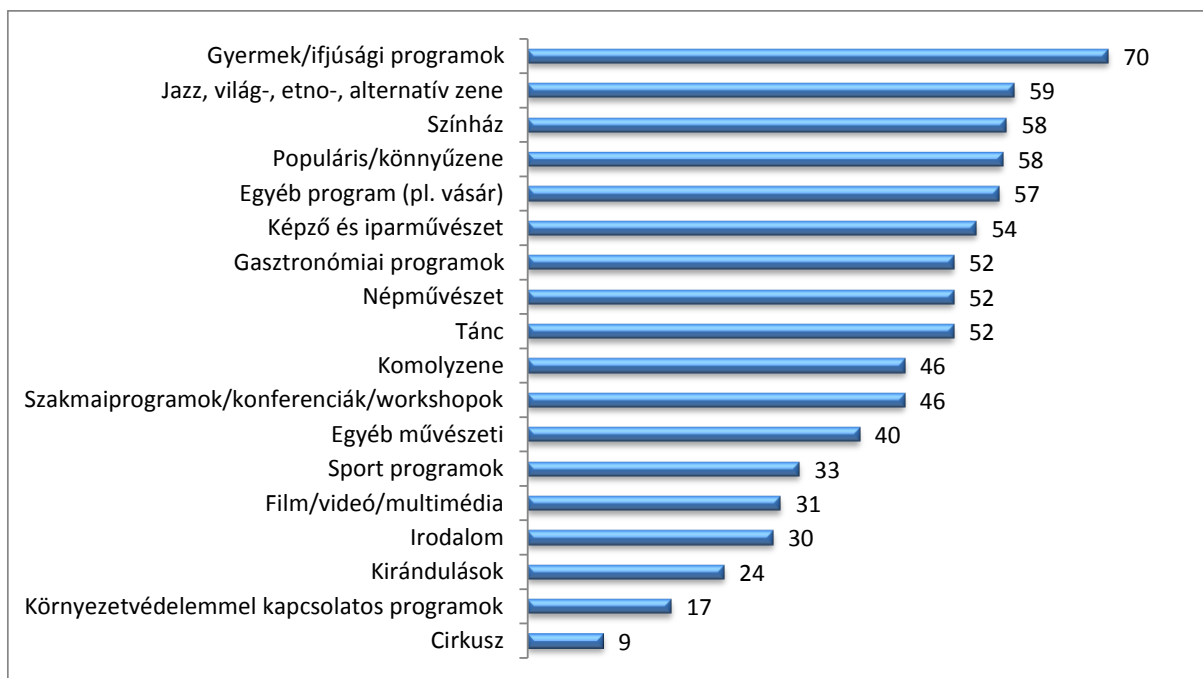
Nem művészeti programok

A fesztiválok, amellett, hogy alkalmat kínálnak különböző művészeti produkciókkal való találkozásra, arról is gondoskodnak, hogy a vendégek a több órás, vagy akár egész napos ott tartózkodásuk idején, ne maradjanak étlen, szomjan, sőt sokféle kézműves- és egyéb mesterség termékei között is sétálgatva, nézelődhessenek, vásárolhassanak.

A fesztiválok **több, mint felében rendeznek vásárokat (57%), és találhatóak gasztronómiai programokat (52%)**. Nehéz elkülöníteni, hogy a gasztronómiai programok közül mennyi a „sima” vendéglátási szolgáltatás, és mennyi egy gasztronómiai fesztivál programja. Kérdés tehát, hogy a statisztikai adatszolgáltatásnál, mit tekintettek gasztronómiai programnak a fesztiválok adatszolgáltatói. (Bonyolítja a helyzetet, hogy a legtöbb, valójában gasztronómiai fesztivál (bor, sör, gulyás, stb.), törekszik gasztro-kulturális fesztivállá válni, ezért nem csak a gasztronómiai fesztivál műfaja alá sorolja magát, hanem a művészeti, folk stb. alá is, így a műfaji megkülönböztetés sem sokat segít a gasztr fesztiválok megkülönböztetésében.)

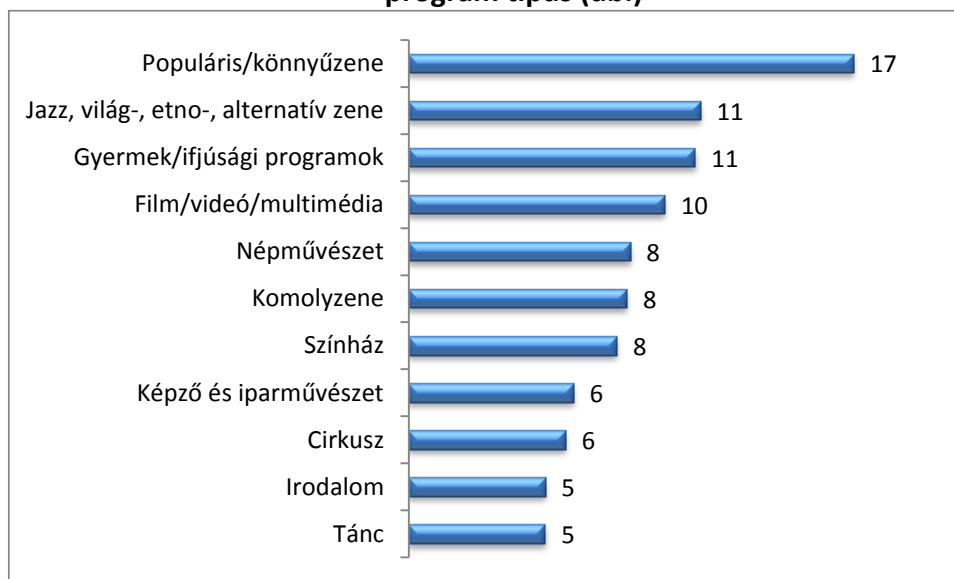
A nem művészeti programokat tovább vizsgálva, azt látjuk, hogy a fesztiválok közel fele, 46%-a, összeköti a rendezvényét valamilyen szakmai összejövettel, work-shoppal, egyharmada szervez valamilyen sportprogramot, egynegyede kirándulásokat. A tanító-nevelő funkció is előfordul, pl. a fesztiválok egy hatoda környezetvédelemmel kapcsolatos programokat is szervez.

22. A különböző programok előfordulási gyakorisága a fesztiválokon (% , N=219)

Kicsit mélyebbre ásva a programok elemzésében kiderül, hogy a könnyűzenei fesztiválokon van a legtöbb program, ezek a legsűrűbb fesztiválok; egy rendezvényre átlagosan 17 pop/rock program jut. A jazz/világzenei programokat felvonultató rendezvényeken kisebb a programsűrűség, ezeken a fesztiválokon, 11 jazz/világzenei produkció van átlagosan. A film/videó/multimédia átlagosan 10, a színház, a komolyzene, és a népművészet (népzene, néptánc) 8 műsorelemmel van jelen egy átlag fesztiválon. (Ezek az átlag számok csak azokra a fesztiválokra vonatkoznak, ahol egyáltalán megjelenik az adott elem, tehát, ha pl. van színházi előadás egy fesztiválon, akkor átlagosan 8 van.)

23. A művészeti programok átlagos száma, azon fesztiválok körében, ahol van az adott program típus (db.)

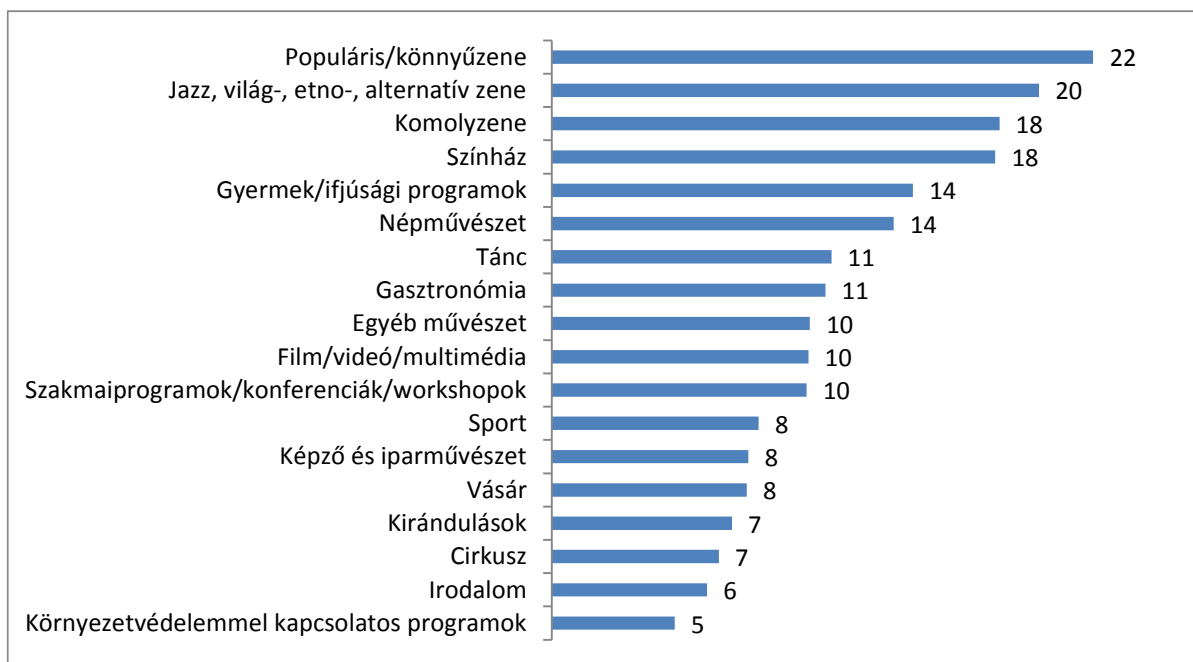

Beszédesebb lehet az a mutató is, mely azt vizsgálja, hogy a teljes programkínálatban hány százalékkal vannak jelen a különböző műsorszínpadok (hiszen nem mindegy, hogy pl. a 17 könnyűzenei produkció 100 vagy húsz program része).

Ismét az derül ki, hogy a könnyűzenei produkciók képezik a legnagyobb részt, a műsorok több, mint egy ötödét valamilyen pop/rock koncert adja (22%), hozzávéve a komolyabb könnyűzenét (jazz/világzene stb.) már 40% körüli az együttes arányuk. A színház és a komolyzene is viszonylag magas aránnyal (18%-18%) szerepel, ami azt mutatja, hogy azok a fesztiválok, ahol színházi vagy komolyzenei produkciók szerepelnek, homogénebb műsorstruktúrával rendelkeznek, mint azok, ahol pl. folk, vagy film/videó/multimédia, irodalom, vagy kiállítás programelemek is vannak.

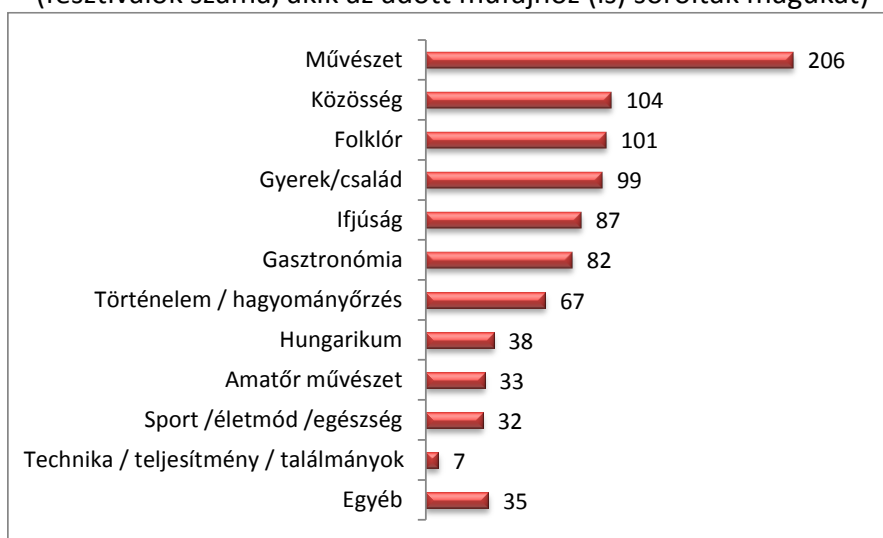
A kisebb arányok kísérő rendezvényre, vagy nagyon eklektikus programszerkezetre utalnak. A szakmai programok, a gyerekprogramok, a vásárok, de a képző- vagy iparművészeti kiállítások és az irodalmi programok is zömében kísérő rendezvények, és nem önálló műfajú fesztiválok. Mindez azt is jelzi, hogy a fesztiválok többsége összművészeti, így nehéz egyetlen műfaj alá sorolni.

24. A különböző műsorelemek összes programon belüli aránya (%)

A fesztiválok többségét nehéz műfaj szerint meghatározni. Ők maguk sem tudták a regisztrálásuk során egyetlen műfajhoz sorolni magukat, általában többet is bejelöltek, a felkínált 12-ből, így saját „bevallásukból” sem derül ki, milyen fesztiválról van szó. A vizsgált fesztiválok összesen 891 műfaji besorolást jelöltek a regisztrációs adatlapon, ami azt jelenti, hogy egy fesztivál átlagosan 3 műfajhoz is besorolta magát. Ha nem az átlaggal számolunk, akkor voltak sokan, akiknek sikerült egy műfajt kiválasztani és sokan olyanok is, akik akár 8-10 fő műfajhoz is besorolták magukat.

25. A fesztivál fő műfaji jellemzője (N=311⁴, db.)
 (fesztiválok száma, akik az adott műfajhoz (is) sorolták magukat)

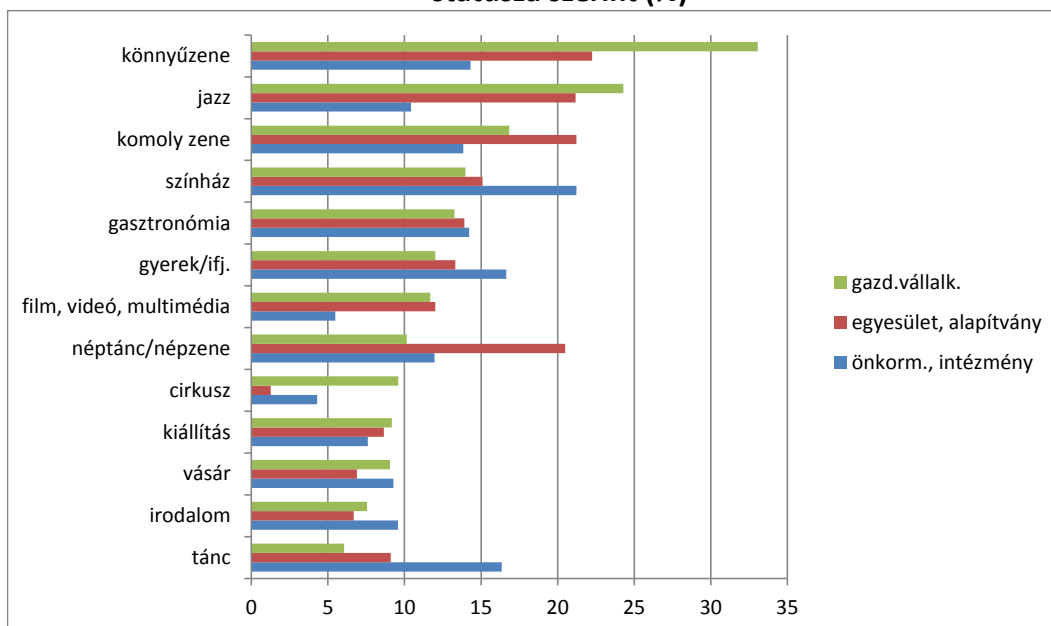
A különböző műsorelemeknek eltérő a költségvonzata. Kevesebb pénzbe kerül egy gyermek program megszervezése, mint pl. egy színházi produkcióé, vagy egy (nagy) zenekar meghívása.

A komolyzenét, és a folk programokat az egyesületek, alapítványok szeretik a legnagyobb arányban szerepeltetni a műsorok között, a színházi és tánc produkciókat pedig az önkormányzatok és intézményeik.

A vállalkozásban rendezett fesztiváloknál a legnagyobb a könnyűzenei és a jazz programok műsorstruktúráján belüli aránya, a tánc, a népművészet, a színház, amit a legkevésbé szoktak bevonni a programjaik közé.

⁴ Ennél a számításnál nem csak 2016-os fesztiválok szerepelnek, hanem néhány korábban, 2014-15-ben rendezett is. A 2016-ban rendezett fesztiváloknál is hasonló a trend.

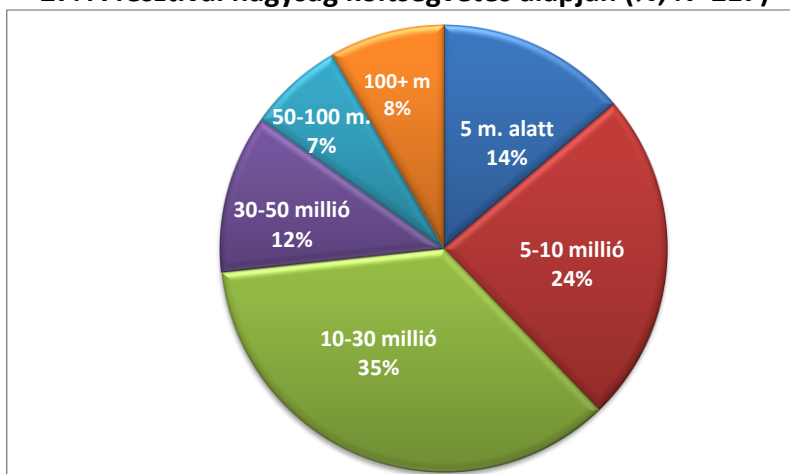
26. A különböző műsorelemek összes programon belüli aránya a fesztivál rendezők jogi státusza szerint (%)

A fesztiválok költségvetése

A Programban regisztrált rendezvények **több, mint egyharmada mini, vagy kis fesztivál**, 10 milliónál alacsonyabb költségvetéssel (14%+24%). **A közepes fesztiválok (10-50 millió közötti költségvetés) alkotják a fesztiválok közel felét (35%+12%).** Az 50 millió feletti nagy rendezvények aránya a mini fesztiválokéhoz hasonlóan **15 % (7%+8%)**.

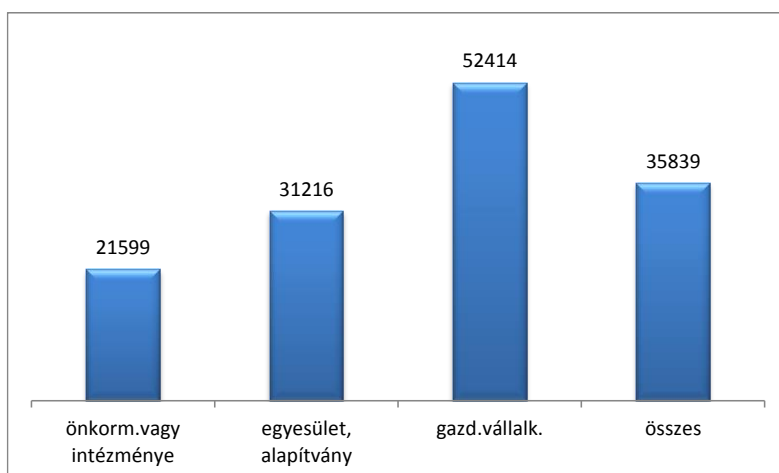
27. A fesztivál nagyság költségvetés alapján (% , N=217)

Egy átlagos fesztivál 36 millió forintból gazdálkodik. A gazdasági vállalkozásban működő fesztiválszervezőké a legnagyobb költségvetés. Ezek a profitért dolgozó szervezők, fesztiváljukat 2,5-szer akkora költségvetésből rendezik meg, mint az önkormányzathoz

tartozó szervezők, de egy non-profit egyesület/alapítvány költségvetésének is a másfélszereséből.

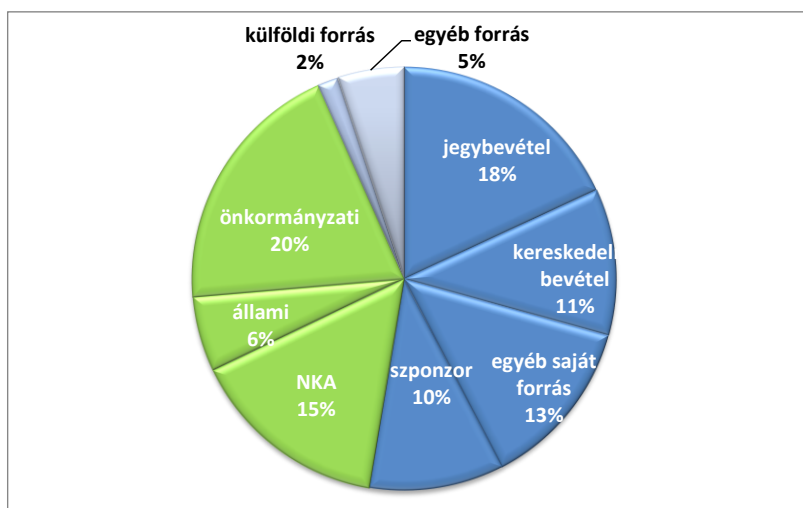
28. A fesztiválok átlagos költségvetése a szervezők jogi státusza alapján (ezer Ft)

A források struktúrája

A fesztiválok költségvetésük több, mint 40%-át különböző saját forrásból teremtik elő: 18% a jegybevétel, 11% a kereskedelmi bevétel, 13% az egyéb saját forrás. Ha ide számítjuk még a szponzorációs díjakat is, akkor **a költségvetés 52%-át tudják a fesztiválok tulajdonképpen üzleti alapon biztosítani.** A központi és helyi **állami források aránya 41%:** 20% önkormányzati + 6% állami + 15% NKA támogatás. A **külföldi pályázati pénzek aránya mindössze 2%** (ezek zöme a nem magyarországi fesztiváloknál van), és még 5% egyéb forrást használnak fel.

29. A fesztiválok költségvetési struktúrája (% , N=217)

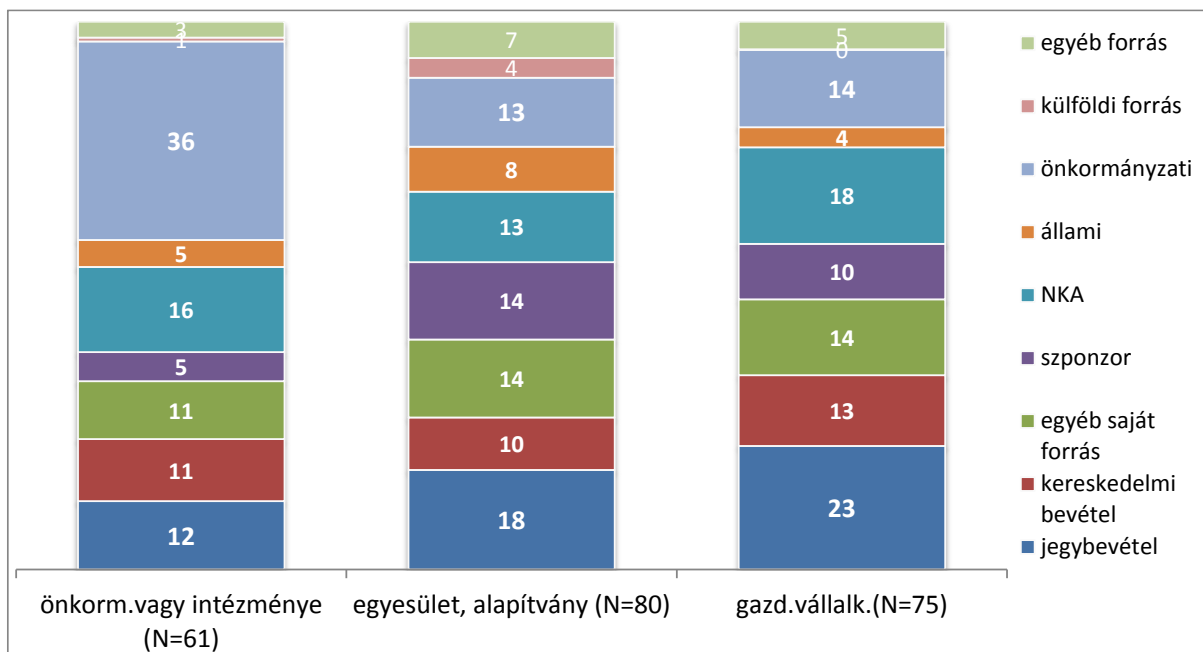
A források arányában különbség van a szervezők jogi státusza alapján: **a vállalkozás által szervezett rendezvényekben a saját bevételek aránya 59%** (23% jegybevétel+13% kereskedelmi bevétel+14% egyéb saját forrás+10% szponzoráció), de **az egyesületek, alapítványok is hasonló, 56%-os arányban** tudnak különböző kereskedelmi, piaci tevékenységekből származó forrásokat biztosítani. **Az önkormányzatok, vagy intézményeik által szervezett fesztiváloknál a piaci források aránya 40%**, ezeknél a fesztiváloknál is látszik a saját bevételekre való törekvés. A jegybevételeik aránya jelentősen elmarad a többi szervezőétől, ez nyilván sokszor az önkormányzatok döntése, ingyen szeretnének a helyi társadalomnak szórakozást nyújtani. A másik piaci forrás **a szponzoroktól érkező támogatás is az önkormányzatok által szervezett fesztiváloknál a legalacsonyabb**. Ennek egyik oka, hogy sok településen kevés a vállalkozó, akitől támogatást lehetne szerezni. Arra nem ad választ ez a statisztika, hogy mennyire próbálják meg a szponzorokat az önkormányzati fesztiválszervezők elérni illetve meggyőzni, hogy támogassanak egy-egy helyi rendezvényt.

Érdekes, hogy **az NKA és más állami források költségvetésen belüli aránya megegyezik (21%) a különböző jogi státuszban működő szervezeteknél**. A külföldi (pályázati) források előteremtésében az egyesületek voltak 2016-ban a legügyesebbek, bevételeik 4%-a származott valamilyen külföldi forrásból. A gazdasági vállalkozások egyáltalán nem éltek ezekkel a lehetőségekkel, de az önkormányzatok fesztiváljai is csak elvétve; költségvetésük összesen 1%-a származik külföldi pénzforrásból.

Az **önkormányzati források aránya** értelemszerűen **az önkormányzati-, önkormányzati intézmények fesztivál szervezőinél a legnagyobb: 36%**. **Az egyesületek/alapítványok és a gazdasági vállalkozások önkormányzataiktól költségvetésüknek valamivel több, mint egytizedét tudják beszerezni**, ez az önkormányzati fesztiválokhoz képest egyharmad arányt jelent (13% vs. 36%).

Az egyesületek/alapítványok bevételei a legegyszerűsebbek, a források többsége 10-15% körüli.

30. Fesztiválok költségvetési struktúrája, a rendező jogi státusza szerint (% , N=216)

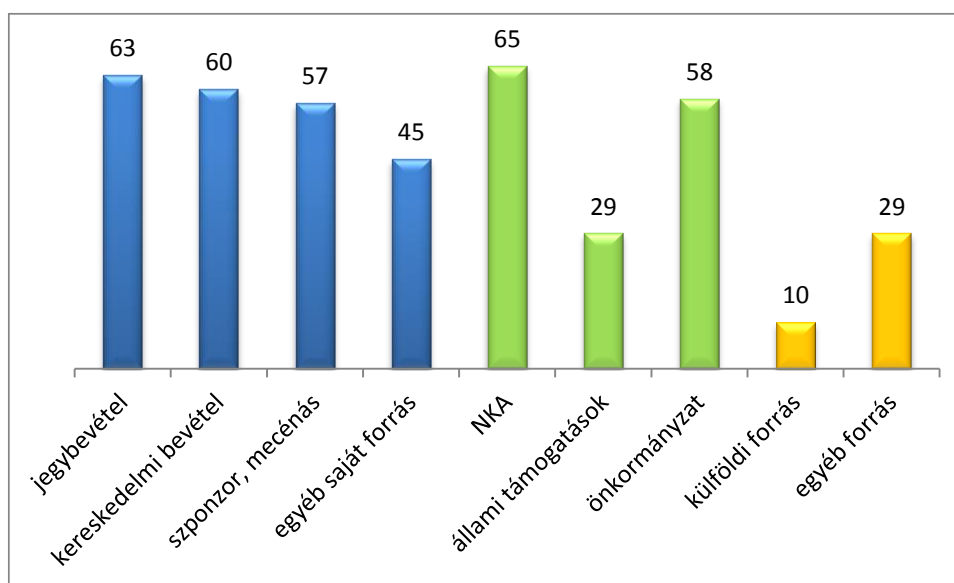

A források száma

A fesztiválok zöme többféle forrásból gyűjti össze a költségvetését. A leggyakrabban használt forrás az NKA (ami részben abból adódhat, hogy a Programba regisztrált fesztiválok zöme eleve NKA forrásra kíván pályázni), a regisztrációt kérők 65%-a kapott 2016-ban az NKA-tól támogatást. Saját bevétele (jegyeladásból, kereskedelmi tevékenységből, vagy szponzoroktól) 57%-63%-nak volt, illetve valamilyen más saját forrásról (pl. előző évből fennmaradt forrás) 45% számolt be.

Állami (főleg különböző minisztériumoktól származó) forrást a regisztrált fesztiválok közel harmada használt. Valamilyen külföldi forrásra a fesztiválok 10%-a tett szert.

31. Az egyes forrásokat használók aránya (% , N=219)

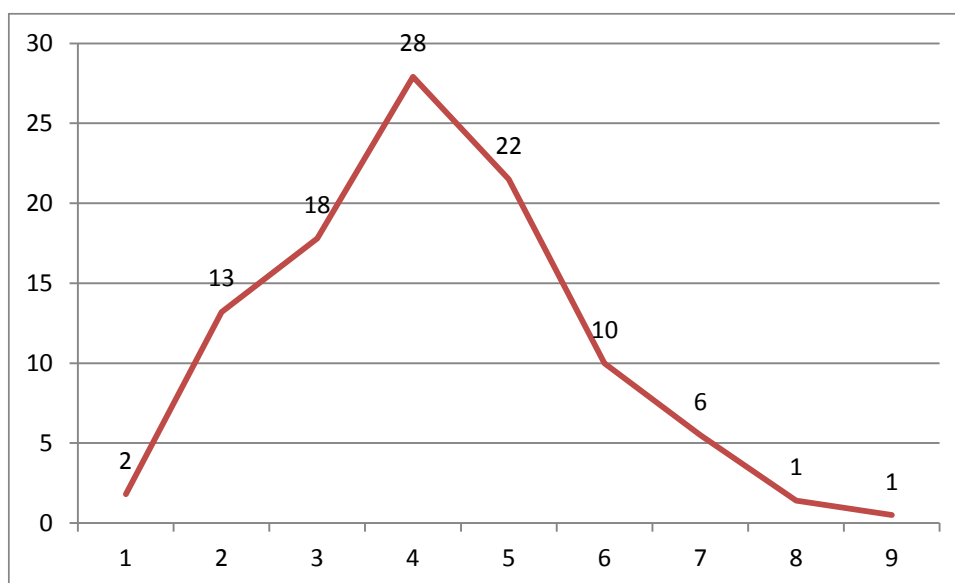
A fesztiválok zöme mind állami (90%), mind piaci forrást (95%) felhasznál a fesztiválok megvalósításakor.

32. Az egyes forrásokat használók aránya (N=219)

	volt	nem volt	összesen
piaci forrás összesen	95	5	100
ebből:			
jegybevétel	63	37	100
kereskedelmi bevétel	60	40	100
szponzor	57	43	100
egyéb saját forrás	45	55	100
állami forrás összesen	90	10	100
ebből:			
NKA	65	35	100
állami	29	71	100
önkormányzati	57	43	100
külföldi forrás	10	90	100
egyéb forrás	29	71	100

Az ügyes fesztivál szervezők, a felsorolt 9 forrásból többet is fel tudtak használni. A legtöbben négyféle forrást vettek igénybe, de öt-hat forrást is a fesztiválok egyharmada igényelt.

33. A fesztiválok aránya aszerint, hogy a megvalósítás során hány forrást vettek igénybe (N=218)

A legszorgosabb és legsikeresebb forrás gyűjtők az egyesületi, alapítványi formában szervezkedő fesztiválok, a „leglustábbak”, vagy tán a legkevésbé rászoruló, az önkormányzatok által szervezett rendezvények.

34. Hány forrást használtak a fesztivál szervezők (1-9 forrás átlaga)?

	források száma
önkorm.vagy intézménye	3,6
egyesület, alapítvány	4,5
gazd.vállalk.	4,2
Total	4,1

Az abszolút győztes, aki mind a 9 forrást használta a V4 Fesztivál és Színházi Találkozó volt. Érdemes kiemelni a 7-8 forrást használó magyarországi fesztiválokból is néhányat, ezek szervezői igen aktívak és sikeresek a forrás szerzésben: a Vidor Fesztivál, a Zempléni Fesztivál, a Művészetek Völgye, az Országos Táncjátéktalálkozó és Kirakodóvásár, a Kolorfesztivál/Borsodi Művészeti Fesztivál, vagy a Kecskeméti Tavaszi Fesztivál.

A források nagysága

A források többsége a fesztiválok zöménél 5 millió forint alatti, de a fesztiválok 12-17%-ánál, a jegybevétel, az NKA-tól kapott támogatás illetve az önkormányzatoktól érkező támogatás meghaladja a 10 millió forintot.

35. A különböző nagyságú források aránya a fesztiválok költségvetésében (% , N=219)

	nincs	max. 1 millió Ft	1-5 millió Ft	5-10 millió Ft	10 millió Ft-nál több	Összesen
	%	%	%	%	%	%
jegybevétel	37	16	21	8	17	100
kereskedelmi bevétel	40	22	23	8	7	100
szponzor	43	23	19	7	9	100
egyéb saját forrás	55	9	26	6	5	100
NKA	35	17	28	8	12	100
állami	71	8	11	5	5	100
önkormányzat	43	14	22	11	12	100
külföldi forrás	90	4	4	2	0	100
egyéb forrás	72	12	9	4	3	100

A forrás felhasználás hatékonysága

A fesztiválok pénzügyi hatékonyságát többféle módon is mérhetjük. A kérdés mindig az, hogy X elköltött/befektetett forintnak milyen hozadéka van: hány programot, hány fesztivál napot sikerült megvalósítani, vagy hány emberhez sikerült ezeket a programokat eljuttatni.

A vizsgált fesztiválok szinte mindegyike használt valamilyen állami forrást és a háztartások vagy a gazdasági szereplők pénzét is, jegybevételek, kereskedelmi bevételek, szponzoráció formájában. Az állami források, legyenek azok a központi vagy a helyi állami szervezetek, intézmények támogatásai, közpénzek, ezért közérdek azok hatékony elköltése. Céljuk lehet, hogy minél több ember tudjon kulturálódni, szórakozni. A fesztivál támogatásokat tekinthetjük a humán tőkébe való befektetésnek. Ez a szempont elsősorban a fesztiválszervezők önkormányzati szereplőinél állhat fenn, de a másik nagy csoport, a non-profit szervezetek is valószínűleg fontosnak tartják, hogy sok emberhez juttassák el a programjaikat. A fesztiválvilág gazdasági szereplőit elsősorban a megtérülés és a gazdasági haszon érdekli; hosszabb távon akkor lesz életképes a fesztiválja, ha megfelelő mennyiségű nyereséget termel, ami nemcsak a saját vagyonát növeli, de lehetővé teszi, a tartalékképzést is, hogy egy-egy sikertelen év után is folytatni tudja a szervezést, ha másért nem az újabb nyereség reményében. A szervezők eltérő motivációkkal csinálják a fesztivált: a gazdasági vállalkozást

profitkényszer szorítja, az önkormányzatot a minél több ember szórakoztatási kényszere, az egyesületeket a jót-s-jól igénye. Ezek persze ideál típusok, különböző mértékben keveredhetnek az egyes szervezők motiváció készletében.

Módszertani kitérő

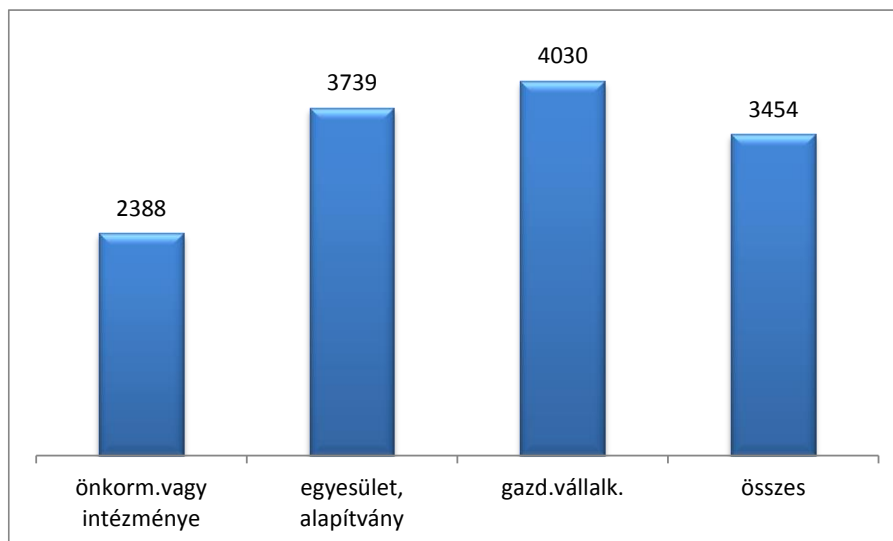
Mielőtt megnéznénk a mutatószámokat, néhány módszertani nehézségre fel kell hívni a figyelmet. A regisztráció során sokféle adatot kérünk a fesztiváloktól, ám ezeket nem mindig könnyű megadni, és előfordulhat az is, hogy ütközik az őszinte „bevallás” érdeke a tények tárgyilagosságával. A programok számát nem mindig könnyű összeszámolni (mint már említettük, vajon mi számít egy gasztronómiai programnak, vagy mit tekintünk egy vásári programnak (kirakodó, kézműves, stb. amit a programoknál az „egyéb” programok között tartunk számon), de azt sem lehet könnyű kitalálni, hogy vajon egy hagyományőrző játékokra épülő fesztiválnál mi számít egy programnak, vagy mit értsünk egy gyerek programnak. Egyszerűbb a kérdés az előadóművészeti területekkel, egyszerűbb megválaszolni, hogy hány színdarabot, vagy koncertet adott, hány kiállítást rendezett egy-egy fesztivál. A mutatószámoknál ezért csak a főbb műsorszámokkal bűvészkedünk, az amúgy is inkább kísérő rendezvények számát nem vesszük figyelembe.

Bonyolultabb és súlyosabb a közönség nagyságának kérdése. Korábban szó esett már arról, hogy sok fesztiválszervező a kumulált napi közönségszámot adja meg, amiből nem derül ki, hogy végül is hány ember kapott élvezetet a fesztiválon. Mindenkinek az az érdeke, hogy a közönségszámot felfelé húzza, hiszen a megrendelőik (akár az önkormányzat, akár a támogató szponzorok) a nagy számokat szeretik. A következő hatékonysági mutatónál ezt a kumulált közönségszámot osztjuk a teljes költségvetéssel.

Hatékonysági mutatók

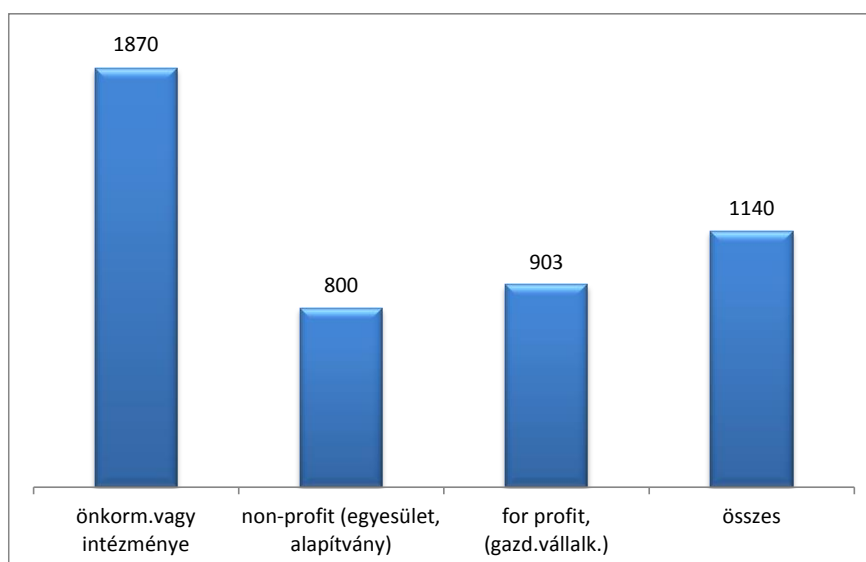
A fesztiválok 2016-ban 3400 forintot költöttek egy ember szórakoztatására. Legtöbbet a for-profit szervezetek, 4000 forintot, legkevesebbet az önkormányzatok fesztiváljai, 2400 forintot.

36. Egy fesztivállátogató elérésének bekerülési költsége (Ft/napi kumulált fő, N=218)

Fordítva is fogalmazhatunk, egy millió forintból hány embernek tudtak fesztivált csinálni? Az átlag 1140 fő, de az önkormányzatok 1900 főnek, a non-profit szervezetek és a gazdasági vállalkozások csak ennek felét, 8-900 főt értek el 1 millió forintból.

37. Egy millió forintból hány embert ér el a fesztiváljával? (napi kum. fő/Ft, N=218)

Fajlagosan a legdrágább fesztivál, mondhatnánk a legkevésbé hatékony a Hellowood volt, ahol 1 millió forintból mindössze 7 ember vehetett részt az élményekben, vagy a másik hatékonysági mutatót használva egy ember szórakoztatása 140 ezer forintba került!

A művészeti programok száma egy átlagos fesztiválon 40 volt 2016-ban. A legtöbb a 373 művészeti programszám volt (Ars Sacra), de volt több olyan is, ahol 300 feletti: MEDIAWAVE Nemzetközi Film és Zenei Együttlét, EFOTT, Művészetek Völgye, Vidor Fesztivál.

Az összes program átlagos száma a kísérő rendezvényekkel együtt 65 volt. A legtöbb programot az egyesületek adták, a legkevesebbet az önkormányzati fesztiválok. A művészeti programok átlagos száma is az önkormányzatok által szervezett fesztiválokon volt a legalacsonyabb.

38. Művészeti és kísérő programok átlagos száma a különböző szervezőknél

